

פסחים כה

משה שווערד

1. רש"י מסכת פסחים דף כה עמוד א

ערלה לא היתה לה שעת הכושר - שהפרי הזה **חנט באיסור** ונגמר באיסור, תאמר בבשר בחלב שיש לו **שעת הכושר קודם שניתן בחלב**.... תאמר בבשר בחלב שהיתה לו שעת הכושר משעה שבא לכלל זה, דאם שורהו כל היום בחלב - אינו נאסר בכך

2. מהר"ם חלאווה על פסחים - דף כה/א

מה לערלה ... ושעת הכושר דבשר בחלב היינו שאם שרה בשר בחלב כל היום דבר תורה שרי דרך בשול אסרה תורה אבל כל אחד לעצמו לאו שעת הכושר דבשר בחלב הוא דאין כאן בשר בחלב:

3. תוספות מסכת פסחים דף כה עמוד א

מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר - הקשה ריב"א נילף מערלה שהיתה לה שעת הכושר כגון נטל ענף מאילן של היתר שלא נגמרו פירותיו והרכיבו או נטעו ואומר ר"י דאינו אוסר אלא מה שגדל אחר שהרכיבו או נטעו וזה לא היה לו שעת הכושר והענף עצמו אינו נאסר אלא מפני תערובת האיסור ואם היה יכול להבדיל אותו הענף ממה שגדל אחרי כן היה מותר וכן כלאי הכרם אי לא היה עיקרו נאסר או מעביר עציץ נקוב חשוב לא היה לו שעת הכושר שהאיסור הגדל אחרי כן לא היה לו מעולם שעת הכושר.

4. תוספות חולין דף קט"ו/ב

מה לחמץ בפסח שכן כרת - וכרת גופיה לא שייך למילף שאין עונשין מן הדין:

- ועיין בתפארת יעקב שם שהקשה איך שייך לומר שאין עונשין מן הדין כרת שהיא בידי שמים

5. רש"י מסכת פסחים דף כה עמוד א

... והמתרפא בעצי אשירה נראה כמוזה בה.

6. תוספות מסכת פסחים דף כה עמוד א

חוץ מעצי אשירה - נראה לר"י דמירי כגון שאין יכול להתרפא משאר עצים **אלא בזה** כגון על ידי שדים או שום דבר אחר **משום דאתי למיטעי בתר ע"ז** ...

7. חידושי הר"ן מסכת פסחים דף כה עמוד א

בכל מתרפאין חוץ מעצי אשירה, פ"י בתו' דמירי כגון שאינו יכול להרפא בעץ אחר ואפי' ממינו אלא בזה כגון ע"י שדים או ד"א משום דאתי למטעי בתר ע"ז אבל ע"י תחבושת שרי, ובכה"ג נמי מתוקמא הכא דכי אמרינן דאין מתרפאין בעצי אשירה היינו היכא דאמרין לו שאילן אחר מאותו המין לא מועילהו אלא אשירה בלבד, דבכה"ג אתי למטעי ולאמשוכי בתרא, **אבל בירושלמי בפ' אין מעמידין לא משמע הכי**, דהתם אמרינן בהדיא שאפי' אמרו לו הבא עלין סתם והביא לו מעצי אשירה ימות ואל יתרפא בהם, **וש"מ דטעמא דאיסורא לאו משום דלמא אתי לאמשוכי בתר ע"ז אלא לפי שהוא עובר על לאו דלא ידבק בידך מאומה מן החרם, ואע"ג דליתיה לאו דע"ז ממש, בע"ז וכולהו לאוי דילה אמרינן יהרג ואל יעבור**, וכן נמי לרבות חוץ מע"ז ועריות ושפ"ד, בכולהו לאו דערוה אמרי' יהרג ואל יעבור, והכי מוכח בפ' בן סורר ומורה [סנהדרין עה א] דאמר' התם מעשה באדם א' שנתן עיניו באשה א' והעלה לבו טינא ואמרו הרופאים אין לו תקנה עד שתבעל לו אמרו חכמים ימות ואל תבעל לו תעמוד לפניו ערומה ימות ואל תעמוד לפניו ערומה הגדר ימות ואל תספר עמו מאחורי הגדר, ובדאי שדברים הללו אינן גלוי עריות ממש אלא שעבר בהן בלא תקרבו לגלות ערוה שהוא לאו דגלוי עריות.

8. מהר"ם חלאווה על פסחים - דף כה/א

... ואע"ג דבעצי אשירה אין כאן ע"ז עצמה אפי"ה אסור משום דלא ידבק בידך מאומה מן החרם דע"ז וכל אבזרייהו קאמר רחמנא כדאשכחן נמי גבי גלוי עריות מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא אמרו הרופאים אין לו תקנה עד שתבעל לו אמרו חכמים ימות ואל תבעל לו תספר עמו מאחורי הגדר ימות ואל תספר עמו מאחורי הגדר אלמא אפילו בלאו דלא תקרבו אמרו יהרג ואל יעבור:

9. ספר בנייהו בן יהוידע על פסחים דף כה/א

... ומקשים על זה והא אמרו רבותינו ז"ל בחולין צ"א ע"א [בראשית ל"ב כ"ד] ויותר יעקב לבדו שחזר על פכים קטנים שהצדיקים ממונם חביב עליהם מגופם, וכיון דהצדיקים הכי דעתייהו נמצאת סברא זו אינה נפסדת ולא גרועה היא, דהא

הצדיקים שהם המובחרים שבאדם כן הוא דעתם, ואם כן לימא בצבור ובכל מאודכם עד כאן דבריהם. ונראה לי בס"ד דמה שאמרו בצדיקים ממונם חביב יותר מגופם אין זה מלב ונפש. הצדיקים שהם מביני מדע ודאי לא יחשבו באמת את ממונם יותר מגופם שנברא בצלם אלקים, וככה אמר השטן [איוב ב' ד'] עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו. אך רק הם מראים לעיני הרואין חיבוב לממונם יותר מגופם בשביל טובת גופם. והיינו זידוע דהחוטא נקרא מזיק ויש לו דין מזיק, ולכן כאשר הצדיק יהיה חטאו גדול בעיניו מאד, על דרך מה שאמר הרב ערבי נחל ז"ל בפסוק [ישעיהו מ"ג כ"ז] אביך הראשון חטא ומליציד פשעו בי יע"ש, ולכן הוא חושב שיש לו דין מזיק בעבור חטא שלו, וידוע דקיימא לן הנזקין שמין להם בעידית ובעל חוב בבנונית וכתובת אשה בזיבורית, וכיון שיש להם דין מזיק, כשיבא ליפרע בעולם הזה על עונם כדי שילכו נקיים לעולם הבא, צריך שיפרע מגופם שהוא העידית באמת ולא מן ממונם שהוא זיבורית כפי האמת, על כן הם מראים חיבוב לממונם יותר מגופם, כדי להראות לעיני המקטרגים דממונם הוא העידית, ולא יקטרגו עליהם שראוי להפרע מן גופם אלא יודו שראוי להפרע מן ממונם שהוא העידית. ...

10. תוספות פסחים דף כה/ב

אף נערה המאורסה יהרג ואל יעבור - פ"ה הבעל אבל היא תיבעל ולא תיהרג דקרקע עולם היא כדאמר בבן סורר ומורה (סנהדרין עד:): ובריש כתובות (דף ג:): נמי פריך ולידרוש להו דאונס שרי ור"י אומר דשפיר גר' תיהרג דהא דמשמע בבן סורר ומורה ובריש כתובות דאונס שרי היינו היכא שהיא קרקע עולם ולא עבדה מעשה אבל לעשות מעשה כגון שאומר לה שתביא הערוה עליה תיהרג ואל תעשה מעשה דמרוצח ילפינן ורוצח לא מיחייב למיסר נפשיה אלא כשאומר לו להרוג בידים אבל אם אומר הנח לזרוק עצמך על התינוק או תיהרג אינו חייב למסור עצמו כדי להציל חבירו דאדרבה איכא למימר מאי חזית דדמיה דחבריה סומק טפי דילמא דמא דידי סומק טפי ומיהו לדידיה אם אומרים לו הנח לתקוע אותך בערוה יהרג ואל יעבור דלא מצי למימר לא עבידנא מעשה דכיון שתוקעין אותו ואין קישוי אלא לדעת כדאמר' בריש הבא על יבמתו (יבמות נג.) ומה שהוא מתקשה הוי מעשה:

11. מהר"ם חלאווה על פסחים - דף כה/ב

מאי חזית דדמא דידך סומק טפי דלמא דמא דההוא גברא סומק טפי. איכא מאן דאמר דוקא בכי האי גוונא אסור דאמר ליה קטליה לפלניא ואי לא קטלינ' לך כלומר ומחיינא ליה אבל אי אמר ואי לא קטלינא לתרווייכו מותר דאין כאן דוחין נפש מפני נפש כיון דבין כך ובין כך חבירו אינו ניצול. הביאו ראי' מדתנן במסכת תרומות הני סיעה של בני אדם שהיו מהלכין בדרך אמרו להם גוים תנו לנו אחד מכם ונהרגוהו ואם לאו הרי אנו הורגים כולכם אפילו הורגים כלם אל ימסרו נפש אחת מישראל. יחדו להם כעין שבע בן בכרי מותר. פ"ה כשאמרו תנו לנו פלוני כעין שעשה יואב בבקשו שבע בן בכרי. ואיכא מאן דאמר דלא אמרו אלא דוקא בשנתחייב מיתה בדיני ישראל כעין שבע בן בכרי שהיה מורד במלכות וכדגרסינן עלה דהא בירושלמי אמר ריש לקיש והוא שנתחייב מיתה כשבע [בן] בכרי אבל במלכות עכו"ם אסור וכל שכן בליסטים:

12. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת פסחים דף כו/א

(קטז) בהא דס"ל לאביי דלא אפשר וקא מכוין מותר, ופירוש לא אפשר, שהולך לדרכו לאיזו צורך ואין לו דרך אחרת ומריח ריח ע"ז מותר, וצריך להבין מה טעם יש בזה להתיר הנאת ע"ז במתכוין מפני שאין לו דרך אחרת. לא ילך ולא יהנה, ונראה ביאור ד"ז, דהנאה הבאה מאליה מותרת ואין האיסור אלא שלא יעשה האדם מעשה ליהנות ובוזה נחלקו ר"י ור"ש, דר"ש ס"ל דהכל תלוי בכונה דאם מתכוין ליהנות נחשבת המעשה על האדם, ובאינו מתכוין נחשב שנעשית המעשה מאליה, ור"י ס"ל דתלוי באפשר ולא אפשר, דהיכא שהולך לדרכו ונהנה מהנאה באה מאליה, וכן בהא דפריך בגמ', מהכניסה לרבקה כדי שתניק ותדוש, דס"ד דעבודה אינה פוסלת אלא אם האדט עבד בה, ולא כשנעשית העבודה מאליה, ומשני אשר לא עובד בה מ"מ, דגם עבודה שנעשית מאליה פסולה, אלא דבעינן ניהא לי', ובתוס' כתבו דכל הסוגיא מיירי בענין דלא הוי פסיק רישא, כגון שיכול לסתום נחיריו שלא יהנה מן הריח כמ"ש הרא"ש, וצ"ע מה בכך שיכול לסתום נחיריו מ"מ אם אינו סותמם הוי פסיק רישא, וכן במוכרי כסות דפירשו בתוס', דמיירי דלא הוי פסיק רישא ג"כ קשה כיון דלובשן בעת הגשמים ונהנה מהן אמאי לא הוי פסיק רישא, וכל הראשונים פירשו במוכרי כסות דהוי פ"ר אלא שנחלקו בטעם ההיתר דהערוך פירש הטעם משום דלא ניהא ליה ובשיטה מקובצת פ"ק דכתובות הביא חבל ראשונים שדחו ראית הערוך, ומ"מ הסכימו לפירוש דהוי פ"ר והר"ן פ' ג"ה כתב, דהנאה שאני דאפילו פ"ר מותר:

13. חידושי הר"ן מסכת פסחים דף כה עמוד ב

הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו. כגון ריח של עבודה זרה, ובעל כרחו היינו לומר שלא בא לכאן בשבילו אלא הנאת הריח ממילא קא אתיא, ובכי האי גוונא אע"פ שהוא מכוין לה בעל כרחו מיקריא דהא שקלינן וטרינן בשמעתין באפשר וקא מכוין:

14. הרא"ש על פסחים פרק שני - סימן ב

איתמר הנאה הבאה לו לאדם בעל כרחו. אביי אמר מותר. ורבא אמר אסור. אפשר וקמכוין. ופז לא אפשר וקמכוין כ"ע לא פליגי דאסור לא אפשר ולא קמכוין כ"ע לא פליגי דשרי. ומיירי בדלא הוי פסיק רישיה כגון שיכול לסתום נחיריו שלא יהנה מן הריח. דפסיק רישיה הוי כמתכוין בכל איסורי דאורייתא. כי פליגי באפשר ולא מכוין ולר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין

אסור כ"ע לא פליגי דאסור ואלביא דר' שמעון פליגי וכו'. וא"ד אפשר ולא מכיין היינו פלוגתייהו דר' יהודה ור"ש כי פליגי דלא אפשר ומכיין אביי אמר מותר. ורבא אמר אסור וקי"ל כרבא:

15. חידושי רבינו ז"ל

כ"א. [והא הכא דלא אפשר רקא מיכין ושרי. פרש"י ז"ל] ¹ דלא אפשר מלדרוש רבים בתלכות החג, וקא מיכין ליהנות מן הצל, שהיה הרב דורש שם מפני החמה, שלא היה (ב) בית המדרש מחזיק(י). ואין זה נכון, שאע"פ שמפני הדרשה היה בא לשם ולא על מנת ליהנות מן הצל, מכיין שהיה נותן דעתו לדרוש בצל ההיכל מפני החמה אין זה בכלל התר ², כפי מה שכתבנו למעלה ³, שאין הנותן דעתו ליהנות בכלל הנאה הבאה לאדם בעל כרחו כלל, אלא כשהוא עושה דרכו וההנאה באה לו מאיליה אלא שהוא רוצה בהנאה ומתכוין לה. ואף כאן נאמר שצריך היה הרב לדרוש שם במקום רחב שיהא מחזיק את כלל ⁴ ומאיליו היה צל ההיכל מהנה אותם שהיה מציל אותם מן החמה, והם היו רוצים בכך ומתכוונים לדבר ⁵. אבל שנאמר שהיו באים לשם מפני החמה, זה אינו כדן.

[שאני היכל דלתוכו עשוי. פרש"י ז"ל] ¹ ואינו כדרך הנאתו, וכל איסורי[ן] שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנאתן ². נראה שהחוק ³ ז"ל לפירוש הזה מפני שהוא סבור שאין מעשה ההיכל שעשוי לתוכו מתירו התר גמור ליהנות מן הצל שעושה מבחוץ מכיין שכבר נהנה, ולפיכך הוא מביא לו התר מפני שהוא שלא כדרך הנאתו ⁴ ותמה הוא, שאין זה מתירו שיהנה ממנו לכתחלה, שחרי לא שמענו אלא שאין לוקין ושואו מותר במקום חולי, אבל שיהא מותר לכתחלה ליהנות שלא כדרך הנאתן אין לנו ⁵, ולמה היה רבן יוחנן בן זכאי נהנה ממנו כתחלה ⁶. [ושמא נאמר שאחר שהיה לא אפשר שלא היה בא ליהנות כתחלה מן האיסור כדרך שאמרנו למעלה ⁷, לא אסרו עליו בשלא כדרך הנאתו, שכל שלא כדרך הנאה איסורא דרבנן היא ובדלא אפשר לא גזרין] אבל קשה על זה מה שאמרו לפנינו, מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא, מאי לאו לאותן העומדים לפני ⁸ דלא אפשר וקא מיכין ואסור ⁹ והא הכא וכיין דמעילה ליכא משמע דאסורא דרבנן היא ואפי' הכי אתא רבא למפשט אסורא בדלא אפשר, הרי שאף בשל דבריהם אוסרין כשל תורה ¹⁰. ואפשר שנאמר שמה שאמרו מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא באסורא דאוריית' קאמרי, שייש דברי(ה)ם שאע"פ שהן בכלל איסור מן התורה שאינן בני מעילה ¹¹, אבל באיסורא דרבנן

1 בכתה"י מחוק. 2 כלפי מה שמשמע מרש"י בד"ה ההיכל שבחרו ברחוב שלפני הר הבית משום שגדול היה ו א פ משום שמוצל היה, מקשה רבינו שאם כן אין זה בכלל הנאה הבאה לו לאדם מאליה, כיון שבחרו במקום גם בשביל צלו. 3 כ"ה ב' ד"ה איתמר. 4 ולא היה מקום אחר רחב דיו להכיל את העם. 5 וכ"כ בתוס' רי"ד מהדורא תליתאה, כ"ה ב' ד"ה אביי, עיין בדבריו. 6 בד"ה דלתוכו. 7 כדאי' לעיל כ"ד ב'. 8 צ"ל: שהווקק. 9 ראה לעיל כ"ה ב' ד"ה מידי. 10 ראה מ"ש בזה במאירי כאן. ועיי' במל"מ פ"ה מהל' יסוה"ת ד"ה אבל שלא כדרך הנאתו, ולהלן. ושם כתב בדעת התוס' כאן ד"ה וצ"ע שכל שאלו חכמי המשנה חזקו על דעת התוס' כאן ד"ה

אבל אפשר שנפרש שני היכל דלתוכו עשוי ואין הצל שחוצה לו חשוב הנאה כלל ¹² ובכל (ל) מקום הוא מותר ואפי' בדאיפשר וקא מיכין. ונוכל לפרש עכשו שהיה דורש שם מפני החמה כמו פרש"י ז"ל מפר', אלא לפי מה שהיו סבורים מתחלה שהתיר הוא משום דלא אפשר אי אפשר [לפרש] כן אלא מפני שהיה מקום רחב ומחזיק את כלן כמו שכתבנו. דעת הראשונים רחבה מדעתנו, וצריך להזהר בדבריהם שלא ליה[נות] בצל בית של ע"ז כלל אפילו בדלא אפשר, ואין צריך לומר בדאיפשר שאף בהיכל אסור לפי שיטתם ז"ל.

16. ספר בניהו בן יהוידע על פסחים דף כו/א

דף כ"ו ע"א קול ומראה וריח אין בהם משום מעילה. נראה לי בס"ד ראשי תיבות ג' אלה הוא רק"ם רצונו לומר הנאתם רקם שאין בהם ממש, וגם הנהנה מהם רקם מדין מעילה שאין בהם איסור מעילה. ושלשה הנאות אלו הם באוזן ועין וחוטם שהם סמוכים זה לזה ועומדים ראשיים בראש האדם, ובאלו ההנאות יהנו הצדיקים בגן עדן ששם נזונין מן ריח גן עדן, וישמעו קול אלקים בלימוד תורה, וכמ"ש [ישעיהו נ"ד י"ג] וכל בניך לימודי ה', ששומעים תורה מפיו יתברך שנהנים מקול אלקים המתהלך בגן, וגם נהנים ממראה השכינה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, ולכן נעשה דוגמא בעולם הזה בשלש הנאות אלו שיהיו יכולים ליהנות בהם מן הקודש ואין בזה איסור מעילה: